

Reagan bevonulása a vörös futószőnyegen 1984

Huszonnyolc éves agyúlvés üdvözölte Pekingben, Kommunista Kína fővárosában az Egyesült Államok elnökét, Ronald Reagant és feleségét. A kínai látogatásra érkezett elnök személyével kapcsolatban megjegyezte egyik napilapunk, hogy: „Annak idején, amikor a Carter-kormányzat helyreállította Kínával a teljes diplomáciai kapcsolatot, Mr. Ronald Reagan táviratot küldött Taiwanba, amelyben mély részvételt fejezte ki”. (Taiwan a Formosa-szigetre szorult Kínai Köztársaság, a kommunista-ellenes Nemzeti Kína.) Az idézett megjegyzés arra utal, hogy Mr. Reagan, aki még néhány évvel ezelőtt kommunista-ellenes volt, ma Vörös Kína szívesen látott vendége. Más szóval Mr. Reagan megváltoztatta politikai világnézetét.

Ilyenféle rövid jellemzés lehet frappáns, de nem szabatos. Mert a látogató nem Ronald Reagan, az ellenzéki politikus, hanem Ronald Reagan, az elnök. Az ellenzéki politikus és az elnök más és más szerepkönyvből nyilatkozik. Hogy Ronald Reagan az ember, mit gondol, azt nem tudjuk, de ugyan kitér érdekel. Az, hogy a látogató személy szerint kicsoda, ez esetben nem érdekes. Ami érdekes, az hogy Kína szimbolikusan ezzel a látogatással nyitotta ki kapuit az Egyesült Államok előtt. Szimbolikusan, mert nem 1984. április 26-án nyitak meg a képlet kapuk, de minden gyakorlati szempontból alkalmas ez a látogatás dátumot adni a történelmi fordultnak.

Történelmi fordulatot említve, ezt az eseményt beállítjuk a kínai történelmi háttérbe, mely nélkül jelentősége nem domborodik ki. Egy közel kilencven éves folyamat záródott le az amerikai-kínai viszonyban. Amikor 1898-ban az amerikaiak felszabadították a Fülöp-szigeteket a spanyol uralom alól (és jó szokás szerint ott maradtak), Liang Csi-csao mandarin, a kínai ügyek vezetője az eseményről szóló emlékiratában a történeteket így jellemezte: „A Fülöp-szigeteken végrehajtott amerikai vállalkozás valójában az amerikaiak ázsiai hódításának kezdete. Ágyunk lábánál még egy tigris leselkedik.”

Abban az időben valóban több ragadozó vándorlalt Kína eleven testében, mert e nagy és népes birodalom nem volt elég egységes a védekezésre. A mai Kína egységes, legalább is közgazdaságilag és gazdaságilag, és határait bizonyára eredményesen meg is tudná védeni. Határain belül nincsenek idegenek – és mégis most kinyíltak a kapuk a legerősebb tigrisnek, mosolyogva, hajlongva, 21 díszlövessel. Így hát a változást nemcsak az amerikai látogatóknál kell kivallatni, hanem sokkal inkább a kínaiaknál.

De lássuk előbb a többi tigrist, kik voltak, hová lettek? Míg Európa, nyugtalan lánban, az alkalmazott tudományok segítségével diadalmas civilizációt alkotott az utóbbi öt évszázadban, Kína külön világgént bámulta három ezer éves kultúrájának fonnyadó virágait, önmagát tekintve a világ központjának (Csungkuo), melyet mint (Középső Királyságot) vazallus államok vesznek körül, és aki belép e szent helyre, háromszor letérdel, háromszor arca borul. ...

[Most nem követjük Kína történetét, célunk a jelenkeri változás követése.]

(Magyar Élet, 1984. május 10.)

Ilyen a világ! (30)

Kedves Olvasóim!

Az amerikai politika kettőssége a diplomáciatörténet rejtélye. A nyilvánosság számára felmutatott mellett olyan úton jár, amit a normális közvélemény nem is tud elhinni. Azon az úton, amit XIX. századi rögeszmés társadalom-reformerek megfogalmaztak, amit pénzhatalmi körök egyre sikerre segítenek, amihez ideológiaéhes tömegeket tudnak megnyerni, és mint marxista társadalomelméletet mai napig is tudományos szinten tudnak tartani.

A kommunizmus nevet kapta az ideológia, ami új rend ígéretével kollektív társadalom keretébe szervezi az egyént, központi hatalom alá kényszeríti az országokat.

Oroszországban 1917, a kollektív állam

megvalósítási éve. Két világháború kiiktatta Európát, mint akadályt, két nagyhatalom azonos törekvéssel szilárd alapja lehet a világgállamnak.

Az ún. harmadik világnak vezető kommunista nagyhatalma szerepét Kína kapta nagyszámú népessége alapján. Vörös Kína államot az Egyesült Államok politikája hozta létre 1947-ben, ami nagy politikai botrányt okozott Amerika akkor még tájékozott és érző népében. John F. Kennedy általános felháborodásnak adott hangot.

Kína 1980-ban a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap tagja lett. Kissinger (könyve szerint) több mint ötven alkalommal járt Kínában.

Csapó Endre

A két tigris esete 1984

A két tigris esetének elmondását múlt heti politikai beszámolómnak végén ígértük, hogy elérkezzünk Kína újabbkori történelmének előadásában addig a jelentős eseményig, amikor az amerikaiak félévszázados *Open Door* politikája eredményeként Reagan elnök bevonult az eléje gördített vörös szőnyegen Vörös Kínába.

A második világháború végén, mint említettük, két hatalom maradt a távolkeleti porondon, azután, hogy a japán háborús gépezet összeomlott: az Egyesült Államok és a Szovjetunió. Még ma is egyik legnagyobb rejtélye a második világháborúnak, közelebbről az amerikai politikának, miként jutott a moszkvai bolsevizmus a háború végén a nyugati frontján is, a keleti frontján is minden épeszű háborús célt meghaladó méretű zsákmányhoz? Még csak azt sem lehet mondani, hogy háborús erőfeszítéseik hozták őket az elfoglalt területek birtokába, hiszen amikor Jaltában megállapították a szovjet katonai megszállás demarkációs vonalait mindkét fronton, akkor nyugaton még nem lehetett tudni, hogy hol lesz a közép-európai arcvonal a védelem összeomlásakor, Távol-Keleten pedig a Szovjetunió még csak nem is volt háborús viszonyban Japánnal. Hogy a fenti idézet szavaival éljünk, a háború sorsát eldöntő amerikai erő olyan helyzetet teremtett a moszkvai bolsevisták részére, amivel elkerülhették rendszerük megengését (azután, hogy Sztalin megmutatta katonáinak Európát), és iparfejlesztésük érdekében megkapták Közép-Európát és kifoszthatták Kína leggazdagabb tartományát, Mandzsúriát.

Ha a háború célja az volt, hogy ártalmatlanná tegye az Egyesült Államok a japán militarizmust, amely elfoglalta szövetségeseinek gyarmatait, akkor az amerikaiak két dolgot feleslegesen cselekedtek. Az egyik a Japánra ledobott atombombák, a másik a szovjet-orosz hadüzenet. Ez utóbbiban a szövetségeseik még Jaltában megegyeztek. Noha a távolkeleti szövetséges partner, a japán támadások áldozata, Kína volt, a kínai kormányfőt, Csang Kaj-seket meg sem hívták a jaltai konferenciára, és annak távolkeleti határozatait is titokban tartották, a kínai kormányt az őket érintő határozatokról nem tájékoztatták. Jaltában az amerikaiak szorgalmazták az oroszok Japán-ellenes hadüzenetét, amire Sztalin kijelentette, hogy az európai győ-

zelem után szó lehet róla, ha megkapják Mandzsúriát és Észak-Koreát, néhány japán szigetet, feltéve, ha az amerikaiak további 60 hadosztály részére hadianyagot szállítanak. Szinte megáll az ész, hogy a mesebeli három kívánságra és az ígéretre tizenegy perc elég volt a jaltai vodkagőzös tereferén: Mandzsúria és Észak-Korea, azután hogy a japán megszállók kitakarodnak, szovjet-orosz megszállás alá kerül. Sztalin bizonyára el is felejtette már, és csak a hirosimai atomrobbanás jutatta eszébe, mert rá két napra a Szovjetunió hadat üzent Japánnak.

A bolsevisták, annak ellenére, hogy már nem volt szükség rájuk, szívesen láttak partnereket voltak a távolkeleti elég zavaros hadszíntéren. A zavaros helyzet nem a japánokra vonatkozik, hiszen amilyen gyorsan csak lehetett, letették a fegyvert és föltétel nélkül elfogadtak minden büntetést. A vörös hadsereg sietve bevonult Mandzsúriába, még egy kicsit odébb is. Ellenállásra nem találtak, de ők sem tudtak ellentálni a csábításnak, hogy Kína e leggazdagabb tartományát csontig ki ne fosszák. Leszerelték minden gyárat, mindent vittek, ami mozdítható volt. Bevonultak Koreába is, ahol a Jaltában megállapított helyen, a 38. szélességi vonalon találtak az amerikaiakkal. (Ez ma is országhatár, miként a Németországot kettészelő demarkációs vonal is az.) Ez az eset is azonosítja a bolsevistákat a mániákusan hódító cári udvarral: 1904-ben az orosz cár és a japán császár ezen a vonalon felezte el Koreát, a cári örökségből a vörösök nem mindent tagadtak meg.

Talán csak közbevetve jegyezzük meg, hogy az európai nagyhatalmak távolkeleti gyarmatainak a század eleje óta növekvő gyarmatellenes mozgalmak keletkeztek, ezeknek az Egyesült Államok politikusaiknak megnyilatkozásai, demokráciát hirdető elvei nagy erkölcsi biztatást adtak, és – különösen a 30-as évektől a Szovjetunióból támogatott – kommunista irányítású önállósítási mozgalmak nyugtalanították a gyarmati igazgatást. A gyarmatok népe részére a japán megszállás átmeneti időszaka az európai gyarmatosítók elűzésének pozitív eredményét hozta. A japán megszállók elleni fegyverforgás a szövetségeseik oldalán nekik a jövő lehetőségeit nyitotta meg. A kommunisták mindenütt amerikai felszereléssel harcoltak, ami a szovjet-amerikai fegyverszövetség hangulatában természetes volt. A japán kurzus elmúltával az európai gyarmatosítók már nem csak vádló tekintetekkel, de

élesre töltött fegyverekkel is szembe kerültek, korszerűtlen követeléseik büntudatával terhelten is. Forrongó évek következtek ezekre az országokra, egyes helyeken a mai napig tartó tömeggyilkos háborúkkal. A kommunizmus, mint szellemi ópium, most már lelküket is lerombolja.

Visszatérve Kínára, mint láttuk, 1945 őszére a porondon már csak a három háborús szövetséges maradt: az Egyesült Államok, a Szovjetunió és Nemzeti Kína. A dolgok ilyen állása mellett a béke állapota kellett volna hogy beálljon, a szövetséges fegyveres erők, esetünkben az amerikaiak hazautazhatnak. Az amerikai kormány és hadvezetőségnek azonban nyilvánvalóan még további céljai is voltak Kína belső helyzetével kapcsolatban. Az elkövetkező években lefolyt eseményeket a történetírás polgárháború néven foglalja egybe, mely időszak végén, 1949-ben a kommunizmus győz és tartósan berendezkedik. A kor újságolvasója a zűrzavaros kínai helyzet napi híreiből valami olyasmit hámoz ki, hogy a célját elérő háború után az a furcsa fegyverszövetség az amerikai demokrácia és a szovjet-bolsevista diktatúra között, amit csak a közös ellenség állított egymás mellé egy rövid történelmi kuriozitásra, véget ért, és az amerikai csapatok azért nem térhetnek még haza, mert nem hagyhatják cserben háborús szövetségeseiket, Kína *nemzeti kormányát*, melynek alakulatait a Szovjetunió által támogatott kínai kommunista gerilla alakulatok támadják.

A békeszerető és őszintén demokrata amerikai nép érzeit nagy mértékben szem előtt tartó sajtó dicséretreméltó összehangoltsággal fedte el az akkori State Department kínai politikájának még ma is bizarrnak tűnő részleteit. Az egyik ilyen intézkedés volt a már említett mandzsúriai és észak-korai szovjet bevonulás, amire a japánok gyors elvonulása folytán már semmi szükség nem volt. A szövetségeseik közti megállapodás szerint a szovjet csapatok csak 3 hónapig maradnak Mandzsúriában, míg a nemzeti kínai csapatok meg nem érkeznek. Utóbbiak szállításáról és felszereléséről az amerikaiak gondoskodnak. Óh, milyen irigylésreméltó ilyen jószágosan gondoskodó szövetségeseikkel háborút nyerni! Még arról is olvashatott a korabeli amerikai polgár, hogy eme gondoskodás célja a Csang Kaj-sek kormány megvédése Mao Ce-tung kommunista gerilla csapatainak zavaró támadásaitól. Már csak azért is

szép ez a nagy gondoskodás, mert a kommunisták katonai ereje a negyedét sem teszi ki a nemzetiek erejének.

A nemzetiek bevonulását Mandzsúriába sok körülmény késleltette, így az orosz megszállók jóval több időt kaptak a mozgathatók elmozdítására, de arra is, hogy a kínai vörösöket felszereljék, népes körzetekben hatalomba helyezték. Így szereltek fel részére egy 230 000 fős hadsereget. Az erőviszonyokat ez akkor még nem zavarta túlságosan, de elég volt ahhoz, hogy az amerikaiak érvényesítsék egy régen dédelgetett elméletüket: a felszabadult Kína „rendjének és egységének” megóvása érdekében a kommunistákat be kell fogadni a politikai arénába, a parlamentbe, és velük koalíciós kormányt kell létesíteni. Csang Kaj-seket mélységesen felháborította az amerikai Marshall tábornok határozott követelése, és elkezdett meggyőzni őt, hogy erre semmi szükség nincs, a kommunistákat le tudja győzni. El is indította győzelmes hadjáratát Mandzsúria teljes kézbevitelére, annak ellenére, hogy Marshall igyekezett az offenzívát leállítani. Természetesen a vörösök támadtak, ahol csak tudtak, de ahol nagyobb erővel álltak szemben, ott elfogadták az amerikaiak által javasolt fegyvernyugvási közvetítést.

Ilyen huza-vona késleltette a nemzetiek győzelmét, és adott időt a vörösöknek hadseregük fejlesztésére. General Marshall egy napon elvágta az amerikai segítséget véglegesen: „As Chief of Staff I armed 39 anti-communist divisions, now with a stroke of the pen I disarm them”. Amerika lefegyverezte a kommunisták ellenségét. Eközben ömlött a fegyver és minden segítség a Szovjetunióból a vörösök részére, akikről az volt a hivatalos vélemény, hogy agrarian-reformerek. A nemzetiek sikeres hadjárata elakadt, a széthúzott front sok erőt lekötött, a kivértett hátországnak nem volt ereje a három éve tartó polgárháborúban a nemzetiek hathatós támogatására. Végül az amerikai lapok jelentették, hogy Csang Kaj-sek „korrupt rendszere” összeomlott, maradék csapataival Tajvan szigetére húzódtott vissza.

A Kínai Népköztársaság 1949. október 1-jén jelentette be megalakulását, amit a Szovjetunió azonnal elismert és 30 évre szóló barátsági, szövetségi és kölcsönös segítségnyújtási szerződésre lépett vele. Anglia sietve követte az oroszokat az elismerésben. Az Egyesült Államok kormánya részéről az elismerés elmaradt. Ennek belpolitikai oka van: az amerikai közvélemény és a nemzeti érzésű politikusok egy része rádöbrent arra, hogy a meghirdetett háborús célok és a folyamatban lévő fejlemények között óriási különbség van. Egy idézet is elég ennek jellemzésére: a keleti frontról visszatért katona, a későbbi elnök, John F. Kennedy már az év elején (1949. január 30.) egy beszédében így szólt: „The failure of those in authority to implement existing United States policy brought about the downfall of an ally and jeopardized the very security of our nation. We have seen the growth of a Communist enemy where we once had a staunch ally. We have watched Communist imperialism spread its influence throughout the world. We have seen thousands of our young men vainly sacrifice their lives in blind pursuit of sterile policies of appeasement based on ignorance of history and of this enemy.” ...

(Magyar Élet, 1984. május 17.)